

Ättekullakyrkan

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2015-12-04

jais
arkitekter

—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Ättekullakyrkan

Raus församling, Helsingborgs kontrakt, Lunds stift
Helsingborg socken, Drapan 2-husnr 1, Helsingborgs kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Ättekulla är en stadsdel på en höjd i södra delen av Helsingborg. Söder om Ättekulla slingrar Råån fram. Ättekulla är kommunens fornlämningstätaste område. Namnet kommer från ett gravfält med "ättekullar" från bronsåldern, ett tiotal av dessa finns fortfarande bevarade. Närheten till Råån som utnyttjades för transporter gjorde att området var tidigt bebott.

Under järnåldern ökade befolkningen här. Marken var inte så bördig och de huvudsakliga näringarna var fiske och sjöfart. Byarna Raus och Köpinge uppstod vid denna tid. Köpinge var en viktig handelsplats och en av de största orterna i trakten fram till 1000-talet då Helsingborg övertog den rollen. Marken mellan byarna var betesmark för kreatur och inägor till byarna. Vid enskiftet vid 1800-talets början fanns det tio gårdar i Köpinge som flyttades ut i landskapet och bystrukturen upphörde. Idag är Köpinge helt utplånat, där ligger nu Ättekulla trafikrondell.

Under andra världskriget anlades koloniområdet Ättekulla sommarstad.

Ättekulla idag består dels av ett industriområde som påbörjades under 1960-talet och ett bostadsområde som började byggas under 1970-talet. Dessa åtskiljs av Österleden. Bostäderna från 1970-talet är flerbostadshus, villor och radhus. Ett litet centrum finns med mataffär, frisör och pizzeria. Fortsatt utbyggnad av området har skett 1988-93 då Raus södra byggdes och i början av 2000-talet då Raus vång bebyggdes med mestadels radhus. 2010 bildades ett naturreservat av Ättekulla gravfält, Ättekulla skog och Ättekulla sommarstad. Naturreservatet med kyrkan i dess närhet ligger mellan de två bostadsområdena Ättekulla och Raus södra.

Kyrkotomten gränsar mot en skolgård i öster. Norr om kyrkan finns ett bostadsområde med sex stora sjuvåningshus och radhuslängor i två plan. I söder och väster finns ett naturområde med fält med utsikt mot havet och Danmark, ett skogsparti och gravhögar.

Från kyrkotomten mot bostäder i norr.

Utsikt mot havet

Skolan som är kyrkans granne österut.

Gravhögar från bronsåldern.

Kyrkobyggnaden

Församlingen hade till en början sin verksamhet i hyrda lokaler. En egen församlingsgård byggdes i mitten av 1980-talet med aktivitetsrum, samlingslokaler och arbetsrum. Den är ritad av Arkitektlaget i Helsingborg.

1999 invigde man samlingsalen till kyrkorum som inreddes med nya inventarier. Ett klocktorn byggdes på nocken. Innertaket i salen försågs med gipsskivor för att förbättra akustiken. En påbyggnad gjordes av en av väggarna i kyrkorummet. En fristående klockstapel flyttades från Stenbockskyrkan till Ättekullakyrkan 2009. Klockan på taket togs bort 2012 och taket byttes från betongpannor till röd plåt.

Exteriör

Kyrkoanläggningen består av två envåningslängor i vinkel. De två längorna är sammanbundna med ett glasat aluminiumparti. Stommen är regelväggar med isolering. *Ytterväggarna* är klädda med trådkuret gult tegel med grå tryckt fog. Förbandet är mestadels löpsten med enstaka koppsten. Sockeln är låg av betong. *Fönstren* är vita träfönster med isolerglas. De flesta fönster har stående format med en

kraftig horisontell mittpost. Ovan fönstren är väggen klädd med vit plåt, liksom alla avtäckningsplåtar. *Entrépartierna* är glasade vita aluminiumpartier indelade i tre rutor. Dörrar till soprum och elcentral är vita trädörrar.

Den ena längan har två pulpettak förskjutna i höjd. I väggen mellan taken finns en rad med högtsittande fönster. Andra längan har sadeltak. *Taken* är täckta av röd falsad plåt. *Takavvattningen* är av vit plåt. Takfoten med synliga takfötter är kraftigt utdragen över fasaden.

På entrésidan står en fristående *klockstapel* som är öppen och uppbyggd av fyra kraftiga stående stolpar och horisontella sammanbindande bjälkar. Allt virket är kvadratisk. Klockstapeln täcks av ett sadeltak klätt med koppar som kröns av ett kors, också i koppar.

Kyrkans entré mot norr.

Klockstapeln.

Kyrkan mot väster.

Kyrkan mot söder.

Interiör

Från huvudentrén på norra sidan kommer man in i en *entréhall* med vidhängande kapprum, toaletter och en korridor. Golvet är av blank klinker, väggarna är vävspända och målade, i taket sitter gipstak och lysrörsarmaturer. Entréhallen är möblerad med soffa, stolar och anslagstavlor på väggarna. En slät vit dubbeldörr leder in till

samlingssalen som kan avdelas i två delar med en vikvägg. Ena halvan är kyrka och andra halvan är möblerad för kaffesammankomster.

Kyrkorummet är möblerat med stolar i två kvarter på ömse sidor om en mittgång. Altaret står vid västra väggen omgivet av dopfont på södersidan och ambo och kororgel på norra sidan.

Kyrkorummet har golv av bokparkett och vävade målade väggar på tre sidor. Norrväggen är påbyggd och klädd med skivor som spacklats i ett grovt mönster, väggen har fått tre rundbågiga nischer. Rummet har fyra lågt sittande fönster mot trädgården i söder. Fönstren är av stående format och delade med horisontell mittpost och har utanpåliggande fönsterbrädor av furu. Under fönstren sitter radiatorer. En bred glasad dubbeldörr leder ut mot trädgården. Mot norr finns ett fönsterband med högsittande fönster i liggande format vid taknocken.

Kyrkorummet.

Kyrkorummet har öppet upp till nock med en delvis synlig takkonstruktion av sågade vitmålade brädor. Takstolens sparrar är dolda medan hanband, dubbla diagonala snedsträvor och stödben är synliga. Innertaket är klätt med vita släta gipsskivor och en fris av perforerade skivor längs väggarna. I taket hänger synliga ventilationskanaler. Vid ingången till kyrkorummet är ett konsekrationsskors målat.

”Kaffedelen” har samma material som kyrkan förutom taket som är klätt med vita träullsplattor. Rummet är möblerat med bord med laminatskivor och trästolar.

Övriga församlingsutrymmen

Längs en korridoren ligger sakristia, arbetsrum och samlingsrum. Sakristia och arbetsrum har plastgolv, vävspända väggar och plant gipstak. Ungdomarnas samlingsrum har däremot parkettgolv, tak som är öppet upp tillnock och en öppen spis. Den andra längan som ligger i vinkel hyrs för tillfället ut till kommunen för fritidsverksamhet till ungdomar. Längan innehåller ett samlingsrum med vidhängande kök. Golvet har bokparkett, vävspända målade väggar, undertak med lysrörsarmatur. Längorna sammanbinds av en entréhall med glasade aluminiumpartier, golv av klinker och väggar av tegel lika ytterväggarnas.

Inredning och inventarier

Altaret från 1999 är av furu. En rektangulär träskiva vilar på sex brädor glest placerade i framkant och fyra brädor i bakkant. Brädorna står på en träram i nederkant.

Altartavlan är en akvarell målad 1999 av Berit Pålsson som bor i området. Bilden visar äng, hav, strand, himmel och en trädunge.

Altare och altartavla.

Dopfunten är av furu från 1999. En kvadratisk träskiva med hål för dopskålen bärs av tre brädor på två sidor. Två sidor är helt öppna. Brädorna står på en träram i nederkant. Dopskålen är en saltglaserad keramikskål från Wallåkra stenkärlsfabrik.

Ambo från 1999 av furu. Träskivan bärs upp av brädor i två rader. I underkant finns en kvadratisk träram.

Stolar av bok med kopplingsbeslag. Ryggbricka av trä och klädd sits med svart tyg.

Orgeln är tillverkad av Starup & Søn Orgelbyggare i Köpenhamn. Fasaden är av ek. Piporna är av trä och metall och kan stängas för med luckor.

Klockorna i den fristående klockstapeln är av malm, båda gjutna av M&E Ohlssons klockgjuteri i Ystad. Storklockan kommer från Stenbockskyrkan och göts 1953. Lillklockan kommer från Ringstorpskyrkan och göts 1968.

Övrigt

Gipsrelief av Åke Jönsson föreställande Maria med barn. Originalen hänger i Allhelgonakyrkan.

Altarljusstakar, dopskål, altarpas är saltglaserad keramik från Wallåkra stenkärlsfabrik.

Kyrkotomten

Kyrkan saknar kyrkogård men har en trädgård mot söder. Trädgården har stensatta uteplatser vid fasaden och är i övrigt gräsbesädd och har avenbokshäckar i halvcirkelformer. Utanför växer ett hasselbuskage. Havet och Danmark skymtar i fjärran. Mot öster avgränsar en träd- och buskridå mot skolan. Mot norr finns en entréplats med en halvrund gräsmatta där klockstapeln står. Entregången är dels asfalterad och dels plattsatt. En häck avgränsar entréplatsen mot parkeringsplatsen som även används som basketplan. Mot väster ligger en äng och ett skogsparti som är naturreservat.

Byggnader på kyrkotomten

Inga övriga byggnader finns på kyrkotomten.

Kulturhistorisk karaktärisering för Ättekullakyrkan

Kyrkan ligger i gränsen mellan ett bostadsområde med sjuvåningshus från 1970-talet och ett naturreservat med skog och gravhögar, ”ättekullar”, från bronsåldern och utsikt mot havet. Läget är naturskönt och ändå stadsnära.

Kyrkan byggdes som församlingsgård i mitten av 1980-talet. 1999 invigdes den till kyrka då halva samlingsalen gjordes om till kyrkorum med nya inventarier. Kyrkan är en vardagskyrka och mötesplats för de närboende. Anläggningen innehåller även arbetsrum, aktivitetsrum och samlingsalar för personal och medlemmar.

Kyrkan är en låg vinkelbyggnad i gult tegel med rött plåttak, vita träfönster och glasade vita aluminiumentrépartier. Utanför står en fristående klockstapel vilken är den enda markören på att detta är en kyrka och inte en profan byggnad.

Kyrkorummet är ljust med fönster mot söder med utsikt mot trädgården. På vintern när träden är utan löv kan man enligt vaktmästaren skymta havet. Halva ena längan där kyrkorummet är beläget har högre takhöjd med en rad av högt belägna fönster mot norr. Takkonstruktionen är framträdande och synlig.

Kyrkorummets material med bokparkett, gipsväggar, gipstak, vita träfönster av normala mått och synliga installationer ger ett generellt profant intryck.

Den högre takhöjden med synlig takkonstruktion ger ändå rummet en särpräglad stämning som skiljer sig från ett ordinärt rum. Den påbyggda skivväggen med rundbågiga nischer och grovt spackel är gjord för att skapa sakral stämning men dess enkla material är motsatsen till gediget.

Kyrkorummet är möblerat med altare, dopfunt, ambo och bord i furu som har alla ett enkelt gemensamt sammanhållet uttryck.

De saltglaserade keramikföremålen som dopskål, altarljusstakar och vas från Wallåkra stenkärlsfabrik ger en lokal prägel till kyrkan.

Altartavlan är en stor ljus flödig akvarell målad av en av församlingens medlemmar.

Kyrkans verksamhet består bl a av öppen förskola, barn och ungdomsverksamhet, pensionärsträffar och onsdagsmässor.

Ättekullakyrkans värde består i dess läge, dess tillgänglighet, dess aktivitet och dess deltagande av församlingsmedlemmarna. Kyrkan ligger på en plats där det bor många människor mellan ett bostadsområde och ett vackert naturreservat. Den är lättillgänglig utan höjdskillnader någonstans. Den saknar däremot sakrala kvaliteter. Kyrkans arkitektur är generell och kan passa till många olika verksamheter.

Rekommendationer

- Behåll byggnaden så länge det finns medlemmar som använder den, sälj den därefter.

Skydd m.m.

Kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Tillkommen efter 1939. Omfattas inte av tillståndsplikt. Anläggningen ligger inom riksintresse kulturmiljövård, Rååns dalgång och riksintresse kust. Av länsstyrelsen har området utsetts som särskilt värdefull kulturmiljö, Rååns dalgång.

Källor och litteratur

Helsingborgs bebyggelse 1863-1971, Henrik Ranby, Helsingborg 2005

<https://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%84ttekulla>

<http://www.helsingborg.se/startside/trafik-och-stadsplanering/planering-och-utveckling/natur-och-kultur/bevarandeprogram/>

Naturreservat i Helsingborgs stad Ättekulla, Broschyr från stadsbyggnadsförvaltningen
Samtal med diakon Bo Henriksson och kyrkvaktmästare Tommy Nilsson.

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Ättekullakyrkan, Helsingborgs kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA, (rapportförfattare, inventering och foto)

Karl Johan Kember (granskare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Karakteriseringen har gjorts efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift.

Inventeringsdatum: 2015-08-11

Färdigställd rapport: 2015-12-04

Ättekullakyrkan, Helsingborg - byggnadsbeskrivning

Stomme:	regelstomme
Fasadmaterial:	Tegel
Fasadkulör:	Ofärgad
Takform:	Sadeltak Pulpettak
Taktäckningsmaterial:	Plåt
Byggnadsdel:	Kyrkodel Församlingslokaler